

2. 9. 2003

ID: 21986

Bezdůvodné obohacení a dar

Je-li žalováno na vydání bezdůvodného obohacení, žalobce unese důkazní břemeno tehdy, prokáže-li že došlo k předání peněz. Argumentuje-li žalovaný tím, že se jednalo o dar, je na něm, aby toto své tvrzení prokázal.

Je-li žalováno na vydání bezdůvodného obohacení, žalobce unese důkazní břemeno tehdy, prokáže-li že došlo k předání peněz. Argumentuje-li žalovaný tím, že se jednalo o dar, je na něm, aby toto své tvrzení prokázal.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 246/2001, ze dne 19.12.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce V. G., zastoupeného advokátem, proti žalované A. H., zastoupené advokátkou, o 50.000,- Kč, vedené u Okresního soudu ve Vsetíně - pobočka ve Valašském Meziříčí pod sp. zn. 15 C 142/99, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. června 2000, č. j. 10 Co 99/2000-42, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Okresní soud ve Vsetíně - pobočka ve Valašském Meziříčí rozsudkem ze dne 20. 10. 1999, č. j. 15 C 142/99-19, zamítl žalobu na zaplacení částky 50.000,- Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel z nesporného zjištění, že účastníci spolu v roce 1998 žili jako druh a družka ve společné domácnosti v rodinném domě žalobce v K. a uvažovali o prodeji žalobcova domu a společném soužití v R., kde měla žalovaná možnost koupit byt, jehož byla nájemkyní, případně jej vyměnit za větší, a že v této době žalobce předal žalované částku 50.000,- Kč. Žalobce tvrdil, že žalované předal peníze asi tři měsíce poté, co se přistěhovala do jeho domu v K., s tím, že budou použity na koupi bytu v R.; v té době hodlal prodat svůj dům a nastěhovat se k žalované do R., avšak po vzájemných neshodách se žalovaná odstěhovala a žalobce od těchto záměrů upustil. Žalovaná tvrdila, že žalobce jí peníze daroval v době, kdy měl vážné zdravotní problémy; před odjezdem do nemocnice ji vyzval, aby si nahoře v domě vzala 50.000,- Kč na byt, neboť cítí, že by se nemusel vrátit. Žalobkyně se pak po dobu pobytu žalobce v nemocnici starala o jeho dům, ale po roztržce při řešení otázky, kdo koupí byt v R. do svého vlastnictví, se ze společné domácnosti odstěhovala. Manželé H. a J. S., nájemci bytu v domě žalobce, vypověděli, že od žalované věděli, že jí žalobce dal 50.000,- Kč na koupi bytu (doplacení kupní ceny) v R. Podle soudu však tito svědci nepotvrdili nic, co by neuváděli sami účastníci, a jejich výpovědi je nutno hodnotit i z toho pohledu, že jsou nájemci a budoucími kupci žalobcova domu. Soud dospěl k závěru, že na straně žalované nedošlo k bezdůvodnému obohacení, neboť úmysl účastníků společně žít není právním důvodem, na základě kterého měl žalobce plnit a žalovaná měla plnění přijmout; žalobce se přitom vyhýbal tvrzení, že by šlo o půjčku, a zároveň nezpochybnil tvrzení žalované, že mu v domě udělala pořádek a že ji za tuto činnost odměnil. Soud přihlédl i k prohlášení žalobce, že pokud by se se žalobkyní nerozešel, vrácení částky 50.000,- Kč by nepožadoval. S ohledem na vztah, který v té době panoval mezi účastníky, a vzhledem k vypjaté životní situaci, při níž byla částka 50.000,- Kč poskytnuta, soud dovodil, že se jedná o dar. Řádnému

darování nebrání ani okolnost, že se jednalo o odměnu darem, která není v rozporu s účelem daru.

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 14. 6. 2000, č. j. 10 Co 99/2000-42, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalované uložil povinnost zaplatit žalobci částku 50.000,- Kč, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud opakoval důkaz výsledkem účastníků řízení, na jejichž základě upřesnil údaje o počátku jejich společného soužití; oproti soudu prvního stupně pak dospěl k odlišnému závěru o době a účelu předání peněz. Dovedil, že žalobce předal peníze žalované po jejím sdělení, že doplatek za byt v R. bude činit zhruba 70.000,- Kč, avšak ona sama nemá dostatečné finanční prostředky k dispozici. To, že nešlo o dar, nýbrž o příspěvek žalobce na získání bytu, v němž měl zájem se žalovanou bydlet, vyplývá podle odvolacího soudu zejména z dopisu žalované adresovaného žalobci dne 23. 3. 1999, v němž sama uvádí, že peníze jí žalobce poskytl na zaplacení kupní ceny bytu. Tvrzení žalobce, že částka byla zamýšlena na zakoupení bytu (úhradu jeho podílu při společné koupí) potvrzují i svědci H. a J. S. Odvolací soud neuvěřil tvrzení žalované, že mělo jít o dar za práce a péči o domácnost, neboť šlo o podstatnou část celoživotních úspor žalobce, který je jinak velmi šetrný člověk. Dospěl proto k závěru, že žalobce poskytl žalované částku 50.000,- Kč za účelem koupě bytu v R., kam se podle předběžné dohody měl také nastěhovat. Protože po neshodách mezi účastníky žalobce od svého úmyslu bydlet se žalovanou v takto pořízeném bytě odstoupil, odpadl důvod poskytnutí částky 50.000,- Kč žalované.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání, které odůvodňuje podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř.; vytýká odvolacímu soudu nesprávné posouzení důvodu předání peněz. Namítá, že v dopise ze dne 23. 3. 1999 uvedla, že peníze jí žalobce daroval, aby je použila pro své potřeby, nikoli pro potřeby společné, a pouze jako příklad užití peněz zmínila pořízení bytu. Poukazuje na podjatost svědků S., kteří u žalobce bydleli, aniž by mu platili nájem a v rozhodném období dům ještě nekoupili ani nezaplatili část sjednané kupní ceny, a na nevěrohodnost výpovědi žalobce vzhledem k jeho nepodloženému tvrzení, že žalovanou částku potřebuje k tomu, aby složil poplatek za přijetí do domova důchodců. Podle dovolatelky odvolací soud nepřihlédl k okolnostem, za kterých došlo k předání částky 50.000,- Kč. Žalobce totiž daroval peníze žalované v okamžiku, kdy byl ohrožen na životě a nevěděl, zda se vůbec vrátí z nemocnice. Okamžik poskytnutí peněz má podle dovolatelky zásadní význam pro posouzení otázky, zda se jednalo o dar nebo o plnění, jehož důvod následně odpadl. Jednání žalobce, který v souvislosti se zdravotními problémy dává při odjezdu do nemocnice žalované peníze, nemá žádnou časovou návaznost ani věcnou souvislost se společným bydlením. Výše částky navíc na pořízení bytu nestačila, žalovaná sama ovšem, na rozdíl od žalobce, žádné finanční prostředky neměla. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Vzhledem k ustanovení části dvanácté, hlavy první, bodu 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle dosavadních předpisů, (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001 - dále jen „o.s.ř.“). Po zjištění, že dovolání, které je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř., bylo podáno včas, osobou oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), a po přezkoumání věci podle § 242 o.s.ř. dospěl k závěru, že dovolání není důvodné.

Podle ustanovení § 451 odst. 1 obč. zák. kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního

důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.

Plnění bez právního důvodu je jednou ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení, jejímž důsledkem je povinnost vydat vše, čeho bylo plněním při absenci právního titulu nabyto. O prospěch získaný plněním bez právního důvodu se jedná v případě, že právní důvod přijetí plnění od počátku chyběl. Právním důvodem k plnění může být smlouva, povinnost ze zákona apod., nikoliv samotná pohnutka (motivace) plnění, byť navenek projevená, s níž zákon nespojuje žádné právní důsledky.

Posouzení, zda mezi účastníky jde o vztah z bezdůvodného obohacení, závisí na naplnění znaků skutkové podstaty hmotněprávní normy - ustanovení § 451 odst. 1 a 2 obč. zák. Těmito znaky je jednak skutečnost, že obohacený získal majetkový prospěch, tj. že mu bylo plněno, a dále, že pro získání tohoto majetkového prospěchu chyběl na jeho straně právní důvod. Při naplnění obou těchto znaků mu vzniká povinnost vydat to, o co se bezdůvodně obohatil, a právo toho, na jehož úkor k obohacení došlo, požadovat vydání tohoto plnění (§ 456 obč. zák.).

Domáhá-li se tedy žalobce vrácení určité částky s tvrzením, že ji předal žalované, leží na něm důkazní břemeno o tomto tvrzení. Soudy obou stupňů při posuzování důvodnosti nároku žalobce na vrácení částky 50.000,- Kč vyšly ze shodného a mezi účastníky nesporného skutkového základu (dovolání v tomto směru závěry odvolacího soudu nenapadá), že žalobce tuto částku ze svých prostředků žalované skutečně předal. Žalobce z hlediska nároku na vrácení bezdůvodného obohacení plněním bez právního důvodu unesl důkazní břemeno, neboť prokázal předání peněz.

Bylo tedy naopak na žalované, aby prokázala existenci právního titulu, který by ji opravňoval peníze si ponechat. Jestliže žalovaná tvrdila, že plnění přijala jako dar, musela prokázat existenci a obsah smluvního ujednání ve smyslu § 628 obč. zák. (darovací smlouvou dárce něco bezplatně přenechává nebo slibuje obdarovanému, a ten dar nebo slib přijímá), podle něž není k vrácení plnění povinna. Jestliže však své tvrzení o darování peněz neprokázala, neunesla v tomto směru důkazní břemeno, a nebyl-li v řízení zjištěn ani jiný právní důvod přijetí plnění, znamená to, že právní titul na její straně chybí, takže plnění bylo přijato bez právního důvodu. Takový právní důvod nepředstavuje ani žalobcem uváděný důvod předání peněz v souvislosti s tehdejšími záměry účastníků společně se přestěhovat do bytu, který měla s finančním příspěvím žalobce získat žalovaná.

Nesprávné právní posouzení věci, které jako důvod dovolání žalobkyně uplatnila, podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. spočívá v tom, že odvolací soud aplikoval na zjištěný skutkový stav nesprávný právní předpis nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil. Ačkoliv žalovaná výslovně uplatňuje uvedený dovolací důvod s poukazem na nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem, je z obsahu dovolání zřejmé, že má ve skutečnosti výhrady ke skutkovým zjištěním, o které odvolací soud opřel právní posouzení uplatněného nároku, a tedy o dovolací důvod podle písm. c) uvedeného ustanovení.

Dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. c) o.s.ř. spočívá v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování, jestliže výsledek hodnocení důkazů soudem neodpovídá ustanovení § 132 o.s.ř., protože soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplývaly ani jinak nevyšly za řízení najevo, protože soud

pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, protože v hodnocení důkazů, popř. poznatků, které vyplynuly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, event. věrohodnosti je logický rozpor, nebo jestliže výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem vyplývajícím z ustanovení § 133 až 135 o.s.ř. Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování v podstatné části tehdy, týká-li se skutečností, které byly významné pro posouzení věci z hlediska hmotného (případně i procesního) práva.

Dovolacím důvodem podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) o.s.ř. lze napadnout výsledek činnosti soudu při hodnocení důkazů, na jehož nesprávnost lze usuzovat - jak vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů - jen ze způsobu, jak k němu soud dospěl. Nelze-li soudu v tomto směru vytknout žádné pochybení, není možné ani polemizovat s jeho skutkovými závěry (např. namítat, že soud měl uvěřit jinému svědkovi, že některý důkaz není ve skutečnosti pro skutkové zjištění důležitý apod.).

Odvolací soud svůj skutkový závěr, že žalobce předal peníze žalované v souvislosti s tehdejší záměrem účastníků získat byt pro společné soužití, nikoliv s úmyslem jí je darovat, a závěr, že v řízení nebyl tvrzen ani zjištěn jiný právní důvod přijetí plnění, učinil po opakovaném výslechu účastníků, tedy poté, co si v souladu s ustanovením § 213 odst. 2 o.s.ř. opatřil pro hodnocení důkazů podklady rovnocenné s podklady, z nichž vycházel soud prvního stupně. Protože předání peněz nebyla přítomna třetí osoba a nebyl o něm pořízen písemný záznam, vyšel odvolací soud při vzájemně protikladných výpovědích účastníků jednak z jejich následné korespondence, jednak z výpovědi svědků S. Za situace, kdy výpověď žalované zůstala důkazně osamocena, zatímco výpověď žalobce podporují uvedené nepřímé důkazy i nepřiměřenost výše tvrzeného daru k majetkovým poměrům žalobce a délce soužití účastníků, dospěl odvolací soud důvodně k závěru, že žalovaná své tvrzení o darování neprokázala (neunesla v tomto směru důkazní břemeno). Tento výsledek hodnocení důkazů v podstatných okolnostech nelze považovat za neodpovídající požadavkům ustanovení § 132 o.s.ř., neboť nelze dovodit, že by odvolací soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nevyplývaly ani jinak nevyšly za řízení najevo, nebo že by takové rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, pominul.

Na závěru o správnosti postupu odvolacího soudu nic nemění ani dovolací námitka o nevěrohodnosti tvrzení žalobce, že předmětnou částku potřebuje nyní k zajištění místa v domově důchodců, a o "podjatosti" svědků S., od nichž žalobce nepožadoval nájemné ani včasné zaplacení kupní ceny za dům. Důvody, které žalobce označil za motiv podání žaloby a které snad mohou svědčit o jeho nezkušenosti při právním jednání, totiž nejsou rozhodující pro posouzení věrohodnosti jeho výpovědi o okolnostech věci samé, zejména je-li jeho výpověď v bodech podstatných z hlediska posouzení věci potvrzována důkazy dalšími. Konečně jestliže dovolatelka kromě své výpovědi nepředkládá k prokázání svého tvrzení o daru žádný důkaz, nemá ani zpochybnění obsahu výpovědi svědků H. a J. S. žádný význam pro posouzení okolnosti, zda žalovaná unesla důkazní břemeno.

Ze všech těchto důvodů je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacích námitek správný a že dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. c) o.s.ř. není naplněn; Nejvyšší soud České republiky proto dovolání žalované podle ustanovení § 243b odst. 1 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

Další články:

- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)